

K současné ilegální činnosti bývalých funkcionářů
národně socialistické strany v ČSSR.

Čs. rozvědka získala v poslední době z kruhů blízkých mnichovskému vysilači SVOBODNÁ EVROPA zcela konkrétní, věrohodné a prověřené informace o aktivizaci ilegální činnosti bývalých funkcionářů národně socialistické strany v ČSSR, o jejich spojení s orgány SVOBODNÉ EVROPY a s pounorovou národně socialistickou emigrací v zahraničí. Ze získaných poznatků vyplývá, že zvláště aktivně si v tomto směru počíná zejména brněnská skupina těchto funkcionářů.

SVOBODNÁ EVROPA má k dispozici tři dokumenty, vypracované v nedávné době skupinou bývalých národně socialistických činitelů v ČSSR pro potřeby zahraničního vedení národně socialistické emigrace a pro potřeby redakce čs. vysílání SE:

- Informaci o vývoji čs. strany socialistické po lednu 1968 do dnešního dne.
- Názory bývalých národně socialistických funkcionářů na vývoj politické situace v ČSSR od ledna 1968 do nynější doby.
- Názory na polednovou politiku KSČ v jihomoravském kraji.

Dokumenty obsahují tyto hlavní myšlenky:

- 1) Informace o vývoji čs. strany socialistické po lednu 1968.

Po lednu 1968 se vytvořila v době, kdy byl generálním tajemníkem čs. strany socialistické Dr. KUČERA a předsedou strany ministr A. NEUMANN, početná skupina

bývalých funkcionářů nár. socialistické strany v čele s Dr. ing. PALEČKEM, Dr. J. CAHOU, Lubomírem HAVLEM a Ladislavem STOČESEM, která vystoupila s iniciativou k zásadním změnám v organizační a politické struktuře čs. strany socialistické. V dopise generálnímu tajemníkovi strany Dr. KUČEROVI, který podepsalo asi 30 straníků, se skupina obrátila na vedení strany s těmito požadavky:

- přimět ministra NEUMANNA, aby odstoupil z funkce předsedy strany;
- veřejně prohlásit kontinuitu s bývalou národně socialistickou stranou;
- nebudovat čs. stranu socialistickou jako stranu výběrovou, nýbrž jako masovou, usilovat o získání bývalých příslušníků národně socialistické strany a rozšíření členské základny, snažit se o získání hlasů a mandátů pro připravované volby a všestranně upevňovat pozice strany ve společnosti tak, aby se na základě vlastní konstruktivní politiky stala skutečným politickým partnerem KSČ;
- kooptovat postupně bývalé funkcionáře nár. soc. strany do všech složek čs. strany socialistické;
- prosazovat plnou politickou rehabilitaci bývalých funkcionářů i řadových členů nár. soc. strany.

Skupina zajistila předání tohoto dopisu začátkem února, v době, kdy ve všech krajích byly již mezi býv. stoupenci nár. soc. připraveny podmínky pro uplatňování uvedených požadavků. Dr. KUČERA vyzval zástupce skupiny k jednání. V průběhu jednání vystoupili zástupci s některými kádrovými návrhy, domluvenými na několika předchozích poradách, jichž se zúčastňovali zejména Dr. PALEČEK, Dr. NESTÁVAL, Dr. ŠOLC, Josef PODSEDNÍK a Dr. CAHA

vesměs členové předsednictva bývalé strany nár. soc. Skupina navrhla na prozatímního předsedu strany Dr. PALEČKA, funkcionáře přijatelného jak pro veřejnost, neboť byl již dříve rehabilitován, tak i pro stranické kruhy vzhledem k tomu, že má zásluhy o stranu v obou odbojích.

Dr. KUČERA na kádrové návrhy skupiny přímo nereagoval, odkázal její zástupce na jednání v příslušných krajích. Představitelé skupiny projednávali pak další postup zejména s tajemníkem městského výboru v Praze J. KOPERNICKÝM.

Další vývoj je charakterizován především rostoucí aktivitou býv. nár. soc. v místních podmínkách. Vstupovali do organizací čs. strany socialistické jako řadoví členové a svou angažovaností při vystupování na schůzích a besedách v publikační činnosti i v náborových akcích vytvářeli podmínky pro další akci skupiny. Dr. NESTÁVAL svolal do MELANTRICHU asi 120 významnějších funkcionářů nár. soc. strany, kteří schválili svolání k bývalým členům strany, vyzývající je ke vstupu do čs. strany socialistické. Svolání, které bylo publikováno, vedlo k rostoucímu přílivu členstva. Na př. v Brně přibylo asi 1.200 členů, ač dřívější organizace měla asi 120 straníků.

Angažovanost býv. funkcionářů přiměla předsednictvo strany k tomu, aby zástupci zmíněné skupiny byli přizváni do orgánů předsednictva jako poradci. V ústředí bylo vytvořeno několik komisí, v nichž z řad bývalých funkcionářů pracovali: V koordináční komisi - Dr. NESTÁVAL a Dr. ŠOLC, v organizační - Josef PODSEDNÍK a F. MATOUŠ, v kulturní - Dr. Jar. ČAHA, v hospodářském klubu - Dr. J. SCHULZ.

Vedení čs. strany socialistické nemělo zájem, aby někdo z významnějších býv. funkcionářů byl jmenován do řídicích funkcí, zejména proto, že současní

představitelé měli obavy o své pozice. Ku př. Josef PODSEDNÍK a další býv. činitelé nár. soc. strany byli vyzváni Dr. KUČEROU, aby nekandidovali na stranické funkce, neboť jsou známí jako příslušníci K-231 a jsou pro stranu neúnosní. Vedení strany vyjádřilo také nesouhlas s požadavkem skupiny o stranickou rehabilitaci, doporučilo, a by požadavek byl uplatněn až na celostátním sjezdu strany. Představitelé skupiny ovšem v této argumentaci spatřovali taktisování současného vedení strany, které mělo zabránit býv. funkcionářům, aby získali ve straně významnější vliv. Je zřejmé, že bez dokončení rehabilitace nemohou tito činitelé kandidovat na stranické funkce, čímž je na celé jedno období oslabena základna jejich vlivu ve stranických orgánech.

Bývali členové a funkcionáři nár. soc. strany ani v nových podmínkách neustali, snaží se pokračovat v boji za obrodu strany zdola především intenzivní prací v místních podmínkách.

Angažovali se v přednáškové činnosti, v organizování besed, a ze zákulisí ovlivňovali volby do stranických orgánů. Nevzdali se základního cíle - prosadit, aby čs. strana socialistická se stala zcela rovnoprávným partnerem KSČ a nebyla pouhým vykonavatelem jejich příkazů. To ovšem podle jejich přesvědčení nebude možno realizovat bez zásadních kádrových změn ve vedení socialistické strany - bez odstranění lidí typu Dr. KUČERY, Dr. LÖBLA a Dr. HRABATA, kteří dle jejich názorů využívají stranu pouze k získání osobních výhod.

2) Názory býv. nár. soc. funkcionářů na vývoj politické situace v ČSSR od ledna 1968 do nynější doby.

Informace považuje za charakteristický rys dané situace skutečnost, že političtí představitelé, jimž dal národ po loňském lednu důvěru, jí postupně začínají ztrácet.

Tento proces je zcela logický. Náš národ je v podstatě nekomunistický, vysvětloval si polednový politický kurs zcela po svém, předpokládal vývoj v několika etapách: V první etapě se plně ztotožnil s úsilím o uskutečnění tzv. lidského socialismu, za další výrazný mezník považoval provedení svobodných voleb, které měly vyústiti v odklon od SSSR a třetí vývojovou etapou měla být realizace jakéhosi ideálu neutrálního státu ve střední Evropě. Jestliže v současné době současní političtí představitelé začínají ztrácet důvěru, je to logický odraz oslabení nadějí na realizaci těchto cílů. Zejména pokud jde o možnost vystoupení ČSSR z politického bloku SSSR, jsou současní političtí představitelé zcela jasně proti podobným představám, i když se pokoušejí o vytvoření jakési frakce v internacionálním hnutí.

Dnešní političtí činitelé ČSSR neměli po lednu jasno, jakým směrem se bude vnitropolitický vývoj v zemi ubírat. Uvědomovali si, že čs. hospodářství stagnuje, potřebovali nutně paralyzovat rostoucí nespokojenost veřejností, proto začali improvizovat v politické sféře. Veřejnost skutečně přijala po lednu uvolnění s ohromným uspokojením, lid se rychle zbavoval strachu a začal živelně hledat cestu k obrodě. Projevem těchto snah bylo vyrojení množství spolků, klubů a organizací, jejichž cíle začaly být komunistické straně nepříjemné. Ovšem nebylo již v silách strany zastavit tento nápor. Představitelé strany byli prostou vůlí národa tlačeni k ústupkům, které pak byly vydávány za program strany. Pokud jde o ideology strany, zdá se, že začali se přiklánět k evoluční doktríně Bernsteinově. V národní frontě začali partneři komunistické strany vyvíjet silnou aktivitu. V pozadí této aktivity byly většinou osoby mozkově potentní a politicky zkušené, které byly po únoru 1948 internovány a které měly negativní vztah k poúnorovým politickým stranám, neboť podle jejich

názoru pomáhaly tyto strany kolaborací s KSČ vytvářet v zemi zdání demokracie.

V dalším stádiu vývoje došlo podle citované zprávy k neodpuštělným chybám vedoucích představitelů obrozených nekomunistických stran. Nepochopili, že historie jim poskytuje ohromnou šanci vybudovat v úzké spolupráci s organizacemi typu K - 231, KAN, SOKOL a dalšími, silné politické hnutí, které by v budoucnosti mohlo být dokonalým partnerem KSČ a které by mělo oblibu národa. Klub 231 tuto taktiku vedoucím činitelům nekomunistických stran nabízel, ti však pravděpodobně ze strachu o vlastní pozice neprojevíli o realizaci myšlenky zájem. Mástup protikomunistických sil se tím v rozhodujícím období rozdrobil a komunistická strana pak lehce likvidovala jednotlivé spolky a kluby.

Komunistická strana se však mezitím sama dostala do vlastních obtíží. Musela překonávat rozpory ve vlastních řadách a po srpnu 1968 přesvědčovat sovětské představitelé, že osoby typu INDRY, BILAKA, KOLDERA jsou pro uklidnění situace naprosto nepřijatelné. To se vcelku polednovému vedení strany podařilo. Dnešní političtí představitelé přijali koncept pozvolného uklidňování a zavázali se nepopularizovat osoby nepřijatelné pro Sověty.

Za dané situace očekává veřejnost hlavně změnu politického kursu v ŠSSR po sněmování KSSS v dubnu 1969. Všeobecně se věří, že se výsledky tohoto jednání projeví i na vnitropolitickém vývoji v ČSSR. Někteří vedoucí političtí činitelé tuto *šířící* možnost naznačují a považují ji za jediné východisko z dané situace. O tyto naděje se opírají také poslední zbytky důvěry veřejností v současnou vládu, začínají

se však již vyskytovat hlasy, podle nichž SVOBODA a jeho vláda zklamali důvěru národa. Veřejnost očekávala zejména od SVOBODY jasné a nekompromisní řešení. Jestliže se jeho postoj vyvíjí jinak, nelze se divit tomu, že se začíná hovořit o jeho druhé zradě - po únoru 1948. Vláda má jasné představy o tom, k čemu by vedla ztráta důvěry u národa. V tomto směru nelze podceňovat zejména silné hnutí mládeže, které je v současných podmínkách neprosto jednotné s dělnictvem. Masa dělnictva zůstává také jednotná - přesto, že někteří dělničtí vůdcové se v poslední době přiklánějí k oficiální politice KSČ.

Informace v závěru předpokládá v příštích třech měsících ve vnitropolitickém vývoji v ČSSR poměrný klid, vyplývající z úsilí vlády o konsolidaci poměrů. Úsilí o klid však nelze považovat za program, nehledě na to, že se dosud nenalezla vůdčí osobnost s oblibou u širokých vrstev a osobní statečností, která by byla schopna konsolidaci provést. Pokud se ovšem konsolidace nepovede, bude muset vláda přikročit k teroru. Je ovšem otázka, jak dlouho s tím může vláda vydržet, stojí-li tváří v tvář takové jednotě lidu, jaká dosud v dějinách nebyla. Za těchto okolností bude pro každou vládu obtížné vnucovat národu, co nechce a není v jeho zájmu - pokud ovšem nebude chtít vládnout ve stínu tanků.

3) Názory na polednovou politiku v jihomoravském kraji.

Podle informace, zpracované také býv. funkcionáři nár. soc. strany, prosazovali polednovou politiku KSČ v jihomoravském kraji všichni špičkoví funkcionáři v čele s tajemníkem KV KSČ Alfrédem ČERNÝM. Polednovou politiku nepodporovali pouze političtí činitelé. V obrozovacím procesu v KSČ se intenzivně angažovala také

odbočka Svazu spisovatelů v Brně s Ivanem KŘIŽÍKEM, Dr. Jaromírem TOMEČKEM a dalšími. K podstatným rysům této politiky v jihomoravském kraji patřila snaha prosazovat polednové zásady v součinnosti s ostatními stranami Národní fronty. KV KSČ připravil dokonce několik schůzek s představiteli K - 231, usilujícími o prosazení svých stanov a o znovuzřízení právnické fakulty v Brně. Důležitou úlohu při uplatňování polednové politiky v kraji měl i tajemník ÚV KSČ Dr. ŠPAČEK, z aparátu KV KSČ pak Dr. Jiří KLESTIL, vedoucí vysokoškolského referátu KV KSČ.

Po událostech v srpnu 1968 se KV KSČ snažil pokračovat v úzké spolupráci s partnery v Národní frontě dokonce tajemník KV KSČ A. ČERNÝ a Dr. LENC se zúčastnili ilegálních schůzek Národní fronty, na nichž se podíleli i zástupci ostatních politických stran. Na schůzkách se vypracovávala taktika, jak čelit nové situaci a usměrňovat obyvatelstvo v souvislosti s přítomností okupačních vojsk. I pro tuto ilegální frontu bylo charakteristické, že si KSČ nedala vzít iniciativu z rukou, postup ovšem představoval podstatné novum v dosavadní praxi. V současné době již tato spolupráce ustala, funkcionáři KSČ ustupují tlaku stávajících podmínek, odtáhli se a přestávají s Národní frontou v předchozím pojetí spolupracovat. Z toho je možno usuzovat, že dřívější úzká spolupráce s partnery v Národní frontě, vyvolaná KV KSČ, byla jen formální a došlo k ní pod psychickým nátlakem. Političtí pracovníci KV KSČ dosud sice ve svých funkcích setrvávají, začíná se však hovořit o jejich výměně - jejich pozice se považují za otřesené. Všeobecně se soudí, že se prosazují snahy vrátit se do předlednových dob, což se mimo jiné začíná projevovat v tom, co není komunistické, se prohlašuje za kontrarevoluční.

Podle informace zastánci progresivní politiky v jihomoravském kraji zůstávají i nadále jejichmi vyznavači, přestali ji však propagovat a jsou pro uklidnění situace. Vyplývá to zřejmě z obav o vlastní likvidaci, která na sebe nedá dlouho čekat. Dojde k ní pravděpodobně také proto, že na jejich místa se tlačí zcela noví a zatím neznámí členové strany. Pokud jde o národní frontu v kraji, stala se opět formalitou a má sloužit jen k vytváření zdání demokracie.

Tímto konstatováním informace, zpracovaná pro potřeby SVOBODNÉ EVROPY, končí.

Věrohodnost stanovisek býv. funkcionářů nár. soc. strany k současnému politickému vývoji v ČSSR, jak je zmíněné dokumenty uvádějí, je potvrzována i dalšími poznatky k jejich názorům, sdělovaným v důvěrných rozhovorech. Tito činitelé jsou vesměs přesvědčeni, že dosavadní "polednové" vedení KSČ zůstane nadále u moci, což je vede i při značně pesimistickém stanovisku k současné situaci v Národní frontě k závěru, že vývoj spolupráce jednotlivých politických stran v rámci Národní fronty k systému rovnocenného partnerství je zcela možný. Předpokládá to však podle jejich názorů nutnost zásadních kádrových změn v současném vedení čs. strany socialistické a čs. strany lidové. Podle mínění těchto kruhů jsou zejména ve vedení čs. strany lidové "sami zbabělci".

Současně tyto kruhy doufají, že se jejich stoupcům podaří proniknout do různých společenských organizací a touto cestou prosazovat svůj vliv. Dost pesimisticky se vyjadřují k možnostem uplatnění tohoto postupu vůči odborům. Odbory jsou podle jejich názorů v současné době plně obsazeny progresivními komunisty,

kterí budou navíc prý postupně "vyměňování", což povede logicky k jejich opětné přeměně v "prodlouženou ruku KSČ".

Pokud byly tyto naděje spojovány dříve s Klubem 231, je v těchto kruzích považován za "absolutně mrtvou záležitost". Proto je prý nutno se soustředit v současné době v první řadě na ideologickou činnost mezi těmi funkcionáři čs. strany socialistické, kteří nejsou zatíženi minulostí a kteří budou schopni provádět politiku podle pokynů bývalých zkušených národně socialistických činitelů. V rozhovorech v těchto kruzích se s uspokojením konstatuje, že "krajské orgány nekomunistických stran Národní fronty pracují zcela v intencích "podzemního vedení", t. j. zřejmě pod vlivem bývalých předúnorových činitelů těchto stran.

Zájem o ilegální spojení národně socialistického podzemí v ČSSR s národně socialistickou emigrací se podle těchto kruhů objevil prakticky až po srpnu 1968. V období mezi lednem a srpnem 1968 se cítili býv. nár. soc. činitelé podle vlastního vyjádření "silní, tak říkajíc na koni" a nestáli o to, aby jim v ČSSR eventuální vlivné posice obsazovali emigrantští straníci. Slibovali si v tomto směru mnoho od spolupráce s K-231, která jim měla silné posice zajišťovat.

Dokumenty, které má SVOBODNÁ EVROPA k dispozici, i další věrohodné poznatky svědčí o tom, že kontakty domácího národně socialistického podzemí s národně socialistickou emigrací dostávají organisovaný, cílevědomý charakter. Kontakty zprostředkovávají orgány SVOBODNÉ EVROPY v Rakousku. Zajistily již spojení s předsedou národně socialistické strany v exilu Petrem ZENKLEM, což vedlo vedení emigrantské strany v USA k rozhodnutí připravit "jak ideové, tak i hmotné prostředky k dalšímu styku a konzultacím". Zatím byl

dohodnut pravidelný styk - nejméně jednou za dva měsíce - se zástupcem "brněnské skupiny" těchto kruhů. Styk je mimo jiné využíváno k předávání dokumentů a informací obdobného charakteru, jak je v předkládané zprávě uvádíme.

